

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах особливого значення набувають питання належного інформаційного забезпечення внутрішніх користувачів підприємств для ефективного управління виробничими процесами, створення власної конкурентної позиції та забезпечення стійкого фінансового становища на ринку. Першочерговим завданням на підприємствах постає створення відповідного обліково-аналітичного забезпечення для прийняття перспективних (прогнозних) рішень як визначальної компоненти ефективного розвитку бізнесу.

Стратегічне управління набуває особливого значення, оскільки економічна доцільність функціонування суб'єктів господарювання визначається довгостроковими цілями та напрямками розвитку. Виступаючи як інформаційна система стратегічного управління, стратегічний управлінський облік забезпечує оперативність вимірів і достовірність даних, що використовуються в системі стратегічного управління підприємств.

Стратегічний управлінський облік є системою, що підтримує процес прийняття рішень та забезпечує управління необхідною для цього процесу інформацією. Правильно поставлений стратегічний управлінський облік дає змогу отримати інформацію, необхідну для визначення пріоритетів діяльності підприємства та планування подальшої роботи, надає базу для оцінювання перспективних можливостей, що відкриваються, а також контролю за виконанням прийнятих рішень.

Значний внесок у становлення та розвиток теоретико-методологічної основи стратегічного управлінського обліку зробили зарубіжні та вітчизняні вчені: М. Бондар, І. Богата, Р. Бруханський, С. Булгакова, М. Вахрушіна, Ю. Вебер, Б. Гайзер, П. Друкер, К. Друрі, Р. Каплан, Е. Мухіна, Д. Нортон, А. Пилипенко, К. Сатушева, Ч. орнгрен та ін.

Виходячи з мети стратегічного управлінського обліку його основними завданнями є:

- облік зовнішніх умов, які впливають на діяльність організації з метою вибору, здійснення й оцінювання ефективності корпоративної стратегії;
- використання в прогнозуванні, плануванні, обліку й аналізі системи якісних і кількісних критеріїв фінансово-господарської діяльності, у тому числі таких, які відображають якість, продуктивність, споживчу корисність товарів, лояльність співробітників;
- усебічне обґрунтування процесів прийняття і контролю реалізації управлінських рішень на всіх рівнях організаційно-функціональної структури компанії;
- моніторинг й оцінювання внутрішніх виробничих і управлінських процесів, своєчасна розробка і впровадження змін у функціонуванні з метою підвищення їхньої результативності та гнучкості і, відповідно, зростання конкурентоспроможності всього підприємства [2].

Інформаційна база стратегічного управлінського обліку вміщує дані про зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства, що дає змогу створити обліково-аналітичне інтегроване інформаційне середовище для стратегічного управління. Внаслідок чого якісними характеристиками стратегічного управлінського обліку стають інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічних управлінських рішень та управлінських технологій, спрямованих на досягнення цілей підприємства; орієнтація на аналіз факторів зовнішнього середовища; збір, обробка й аналіз інформації про витрати, результати діяльності, ресурси, ефективність бізнесу тощо [1].

Основними технологіями стратегічного управлінського обліку для забезпечення високої конкуренції підприємств є:

- activity-based costing (ABC) – облік витрат за видами діяльності, який передбачає їх розподіл за носіями затрат (чинникам витрат) відповідно до обсягів і структури ресурсів, які споживають у процесі виконання операцій зі створення й виробництва продукції (товару, послуги);

- lifecycle costing – калькуляція стадій життєвого циклу, сутність якої полягає в тому, що вартість (товару, послуги) враховує витрати на всіх етапах його життєвого циклу: розробка, проектування, вихід і просування на ринок тощо;
- target costing – ціноутворення за цілями, сфокусоване на розробці заходів із оптимізації собівартості товару (послуги) з урахуванням цільового призначення параметрів, які впливають на співвідношення “ціна – якість”;
- споживчі якості терміну корисного використання, рівня сервісу, післяпродажного обслуговування тощо;
- Balanced Scorecard (BSC) – збалансована система показників в управлінні ключовими бізнес-процесами центрів відповідальності організації відповідно до встановленої мети, кількісно і якісно виявлених у цільових величинах оціночних критеріїв: фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, навчання та зростання;
- бенчмаркінг – постійний процес вивчення й оцінювання товарів, послуг і досвіду виробництва найсерйозніших конкурентів, визнаних лідерами у своїх галузях;
- бюджетування або еталонне оцінювання (bench marking) – спосіб збору інформації, яку використовують компанії з метою виявлення найкращих практик інших компаній [3].

Стратегічний управлінський облік є необхідною інформаційною цілісною системою у прийнятті стратегічних управлінських рішень в умовах невизначеності й ризиків, які притаманні сучасному економічному середовищу. Загальними напрями в стратегічному обліку є: взаємозв'язок між стратегічною позицією і очікуваним акцентом на управлінський облік (налаштування обліку відповідно стратегічній позиції підприємства і альтернативним варіантами його стратегії) та досягнення конкурентних переваг шляхом аналізу способів скорочення витрат, посилення диференціації продуктів підприємства через використання зв'язку між вартістю і оптимізацією носіїв витрат.

Отже, стратегічне управління – це процес організації ефективної діяльності підприємства на основі інформації стратегічного управлінського обліку. Для прийняття відповідних рішень інформація стратегічного управлінського обліку використовується в таких напрямках, як рішення стратегічного характеру (інвестиції, нові напрями бізнесу), маркетингові рішення (нова продукція, ціноутворення), оптимізаційні рішення (аутсорсинг, політика закупівель, управління прибутковістю), управління ризиками, організаційні рішення (співробітники, комунікації).

1. Бондар М. Обліково-аналітична інформація в управлінні підприємницькою діяльністю. Економічний аналіз. 2010. Вип. 6. С. 13–16. 2. Семанюк В. 3. Формування підсистеми стратегічного обліку в умовах ринкових відносин / В. 3. Семанюк // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – Вип. 11 (114) / наук. ред. І. Г. Манцуров. – Київ, 2010. – С. 59–64. 3. Шайкан А. В. Бухгалтерський облік з метою стратегічного управління як інструмент інтеграції вітчизняних підприємств у світове господарство [Електронний ресурс] / А. В. Шайкан. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/1900/1/42.pdf>.